

Nyelvi infrastruktúra a vállalkozásvezetők megítélésében

1999-ben az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások Közalapítvány (OKTK) támogatásával a nyelvtudás és a munkaerőpiac kapcsolatát vizsgáló kutatást végeztünk. Ebben a cikkben a vizsgálat célját, módszereit, és első eredményeit ismertetjük. Arra keressük a választ, hogy mi a vállalkozásvezetők elvárása az alkalmazottakkal szemben nyelvtudás, nyelvvizsga, nyelvi diploma, végzettség terén, továbbá a szakismeret-nyelvismeret kapcsolatában.

A kutatás célja és módszerei

Magyarország európai integrációjának a társadalmi tevékenység minden területén az egyik legfontosabb infrastrukturális alapfeltétele az idegen nyelvek megfelelő szintű ismerete. Az elmúlt évek tapasztalata egyértelműen azt mutatja, hogy a különböző szférákban elért sikerek mindig magas szintű nyelvi-szakmai ismeretekre is épültek. A hazai oktatási rendszer egyik nagy hiányossága a nyelvtanítás területén volt. A közoktatás kevés később felhasználható nyelvi ismeretet adott a tanulóknak, a felsőoktatási nyelvi képzés pedig elsősorban az irodalom és általános nyelvészet területére szorítkozott, a nem nyelvtanár szakos felsőoktatásban a lektorátusok korlátozott lehetőségei nem mindig tudtak jelentősen hozzájárulni a szaktudáshoz illeszkedő nyelvismerethez. A rendszerváltás kezdetétől fogva az oktatás egyik fontos kérdése lett a nyelvtanítás. Intézkedések sora látott napvilágot (pl. diploma nyelvvizsgálóhoz kötés). Az átalakulóban lévő oktatás azonban objektív és szubjektív okok miatt csak részben tudta teljesíteni a fejlesztés terén mutatkozó igényeket. Változatlanul a mai napig fennáll az a helyzet, hogy az iskolarendszerű oktatás gyakran nem tud az érdekelt tömegeknek megfelelő szintű, és szakmákhoz igazodó nyelvtudást biztosítani. Így újratermelődik a különböző munkavállaló rétegekben a szükséges nyelvismeret hiánya. A társadalom élénken reagál a munka során mutatkozó nyelvismereti igények pótlására. Nagy számban alakultak az országban olyan vállalkozások (elsősorban magán nyelviskolák), amelyek gyors és eredményes felkészülést biztosítanak. Ezek munkájának és a megfelelő anyagi háttérrel bíró tanuló fiataloknak, valamint nem jelentéktelen arányban a már munkában állók között tapasztalt nyelvtanulási aktivitásnak kimutathatóan jó eredményei vannak. A pozitív jelek ellenére jelentős elmaradás tapasztalható az optimálisan elvárható nyelvtudás-szinttől.

A kutatási program kimunkálását az orientálta, hogy munkánk során gyakran találkoztunk a nyelvi infrastruktúra hiányosságait tükröző véleményekkel, olyan objektív módszerekkel gyűjtött adatokat viszont nem találtunk, amelyek alapján a problémák súlyát, szerepét meg lehetne ítélni. Eddig nem vállalkozott egyetlen intézmény sem, hogy e témában egy átfogó tanulmány készítését finanszírozza, és az interdiszciplináris munkát megszervezze, lebonyolítsa.

A kutatás célja, hogy a munkaadók és a már dolgozó munkavállalók oldaláról kiindulva tudományos módszerekkel felmérje az idegen nyelv alkalmazás, illetve az idegen nyelvi képzés eredményeit és problémáit. Széleskörű adatgyűjtés alapján értékelje a vizsgálati anyagot, ezen keresztül pedig adatokat szolgáltatson a nyelvi képzés és továbbképzés szervezeti, tartalmi valamint infrastrukturális továbbfejlesztéséhez.

A cél elérésére a Dél-Dunántúl (beleértve Zala megyét is) területén kérdőíves módszerrel végeztünk felmérést. Külön kérdőíven kérdeztük meg a munkáltatókat (vezetőket), és külön kérdőíven a munkavállalókat, a következő csoportokat megcélözva: vállalkozások, középiskolák, önkormányzatok. Bár a vizsgálat nem terjed ki az egész ország területére, mégis azt várjuk, hogy olyan kép fog kialakulni, amely országosan is érvényes következtetésekhez vezethet el, hiszen az ipari, kereskedelmi struktúra hasonló az ország más régióiban is, így a nyelvi infrastruktúra helyzete sem térhet el alapvetően (Budapestet kivéve). Még akkor is igaz ez, ha figyelembe vesszük, hogy az országban Baranya megyében a legnagyobb az idegen nyelvet beszélők aránya, köszönhetően egyrészt a nagyszámú német és horvát nemzetiségnek.

Egyetemeket, főiskolákat nem szándékozunk az adatgyűjtésbe bevonni, mivel a felhasználói oldalról közelítjük meg a problémát, így a megkérdezett munkáltatók és munkavállalók válaszai a nyelvi képzés eredményének erényeit és gondjait fogják tükrözni. Az a tény, hogy a megkérdezettek az ország különböző egyetemein szereztek diplomát, a felmérésnek országos jelleget biztosít. A középiskolák és tanárok megkérdezése nem a középiskolák és a felsőfokú nyelvoktatás felmérését kívánja megcélözni, hanem a nyelvi diploma gyakorlati értékének a vizsgálatát. Nem lehetett ebben a kezdő fázisban cél a kisebbségi nyelvek általános vizsgálatára sem, mégis, mivel a kiválasztott térség nyelvi infrastruktúrájában meghatározó szerepet játszanak, a vizsgálatokba célszerű beépíteni például úgy, mint a határmenti kapcsolatok (helyi önkormányzatok) idegen nyelvi vonatkozásának vizsgálatát. Azzal, hogy a nyelvi képzés fejlesztésére vonatkozó kutatásban az adatgyűjtést a kimeneti oldalon, a munkáltatók és a munkavállalók bevonásával végezzük, azt kívánjuk elérni, hogy a felhasználás helyén kerüljön meghatározásra a képzéssel kapcsolatos igény.

A kutatás kérdőíves adatgyűjtésre alapozott. A kérdések egyik felének statisztikai kiértékelése számítógépen történik. A kutatások második, feldolgozó fázisában interjút készítettünk olyan személyiségekkel, akiknek a véleménye a teljes körű kép kialakításában lehet segítségére a kutatásnak. A kutatás célkitűzése munkahelytől független, általános érvényű adatok gyűjtése a nyelvtudás felhasználási igényeinek erényeiről, gondjairól. Ennek megfelelően állítottuk össze a kérdőíveket. A kutatás felveti, hogy az idegennyelv-használat során a szó legszorosabb értelmében interdiszciplináris ismeretekre van szükség. A kérdés súlyát szemléltethetjük azzal, hogy a munkavállaló munkahelyén az idegen nyelv használata során a legkülönfélébb, sokszor igen speciális szakterületekkel kerül kapcsolatba. Szüksége lehet a különböző szaknyelvek ismeretére (jogi, gazdasági, műszaki stb.) munkahelytől függően. A kérdőívek kiküldése a cégeknek véletlenszerű kiválasztás alapján történt, az egyetlen kritérium az volt, hogy legyen a cégnek ismertsége a régióban.

A vállalkozásvezetés körében végzett kérdőíves felmérés eredményei

63 olyan értékelhető kérdőív érkezett vissza, amelyet cégvezető illetve cég humánpolitikai osztálya töltött ki. Azt a kérdőívet tartottuk kiértékelhetőnek, amely a 18 feltett kérdés közül legalább 15-re adott választ. Ennek megfelelően a válaszok száma még ott sem mindig esik egybe az értékelt kérdőívek számával, ahol mindössze egy válasz volt adható. A szövegben nem minden esetben tüntetjük fel az adathiányt, az ebből származó látszólagos pontatlanság nem hat ki a következtetésekre.

A mintában szereplő vállalkozások típusa a kis- és középvállalkozásokról szóló 1999. évi XCV. (Kkv.) törvény 2–3. §-ait alapul véve a következőképpen oszlik meg: a 63 választ beküldő közül 16 mikrovállalkozás (25,4%), 16 kisvállalkozás (25,4%), 23 középvállalkozás (36, 5%), és 8 nagyvállalkozás (12,7%). A nagyvállalkozások száma a mintában felülrepre-

zentált (országos szinten hozzávetőlegesen 5–6%); viszont a nagyvállalatok értelemszerűen több alkalmazottat foglalkoztatnak, mint a mikro-, kis- és középvállalkozások, emiatt véleményük, szokásaik a munkaerő-felvétel terén a felmérés szempontjából meghatározó. Dél-Dunántúl vállalkozóinak jelentős része tekinthető kényszervállalkozónak, akiknek a vállalkozó tevékenységét nem a piac követelményei szabályozzák, ezért nagyon sok vonatkozásban nem követik a gazdasági mozgásokat. Nem várható, hogy kényszertevékenységük közben a nyelvi infrastruktúra gondjaival érdemben foglalkozzanak. Ezért egyéni vállalkozóknak nem küldtünk kérdőívet, és a cégek közül véletlenszerűen választottuk a megkérdezetteket. Mivel önkéntes volt a válaszadás, feltételezzük, hogy kényszervállalkozó nincs a vizsgált mintában.

A tulajdonviszonyokat tekintve az adatközlők közül 37 magyar (58,7%), 11 vegyes (17,5%) és 15 külföldi tulajdonú (23,8%) vállalkozás. A vegyesvállalatok és külföldi tulajdonú cégek aránya a visszaküldők körében nagyobb, mint a sokaságban, ez annak is köszönhető, hogy nekik arányaiban is több kérdőívet küldtünk szét, továbbá az ilyen típusú vállalkozások kiterjedtebb külföldi kapcsolataik miatt több nyelvtudót foglalkoztatnak, mint a pusztán magyar tulajdonú cégek, emiatt vizsgálatainkhoz több adatot is szolgáltatnak.

A vállalkozások szektorba sorolása a következőképpen alakul: a mintából 39 vállalkozás sorolta magát az ipar (61,9%), 10 a kereskedelem területére (15,9%), 13 pedig szolgáltatási tevékenységet végez (20,7%), és 1 nem jelölt meg semmit. Mezőgazdasággal foglalkozó cég nincs a válaszadók között (bár a jelöltek között szerepelt ilyen profilú vállalkozás is). Emiatt az mondhatjuk, hogy a mintában az ipari jellegű vállalkozások és a tercier szektor aránya hozzávetőlegesen 60:40.

Arra a kérdésre, hogy hány diplomás alkalmazott dolgozik a cégnél, a válaszok feldolgozását az 1. táblázat összesíti. Érdekes adat, hogy 1–2 főállású diplomás található a vállalkozások 39,2%-ánál, és 10 vagy annál több főállású diplomás a cégek 16%-ánál. A válaszadó cégek kb. felénél 3–4 főállású diplomás munkavállaló található. A kérdőívet kitöltők közül 12-en nem adtak választ, ami jelenheti azt, hogy főállásban nem dolgozik diplomás alkalmazott a cégnél, de egyszerű adathiány is lehet. A táblázat adatait azért tartjuk lényegesnek a nyelv alkalmazásának vizsgálata során, mert a diplomás alkalmazottak számához viszonyítva célszerű megítélnünk az idegen nyelvet tudók számának mértékét. Természetesen óvatosan kell bánnunk az adatokkal, nem lehet átlagolnunk őket, hiszen egy-egy nagyobb cég adatai erősen torzíthatnák az összesítés során a számokat. Például a Paksi Atomerőmű 720 főállású diplomás dolgozójával egyedülálló a válaszadók sorában. Diplomás mellékállású alkalmazott mindössze 11 cégnél található (17,5%), a többi 52 cég vagy főállású diplomásokat alkalmaz, vagy egyáltalán nincsenek náluk diplomások.

1. TÁBLA

Főállású diplomás alkalmazottak	Cégek száma	Aránya az összes visszaküldőhöz viszonyítva
1-2 fő	20	31,8%
3-4 fő	10	15,9%
5-10 fő	14	22,3%
11-50 fő	3	4,8%
51-100 fő	3	4,8%
720 fő	1	1,6%
Összesen	51	81%
Nincs adat	12	19%

A nyelvismeretnek a vállalat működésében betöltött szerepét egy külön kérdéssel próbálta hangsúlyozni a kérdőív. Arra a kérdésre, hogy „szükségesnek tartja-e, hogy idegen nyelvet ismerő alkalmazott dolgozzon a cégnél?” 59 *igen* válasz (93,7%), és 3 *nem* válasz (4,8%) érkezett, egyvalaki pedig nem válaszolt. A „szükségesnek látja-e, hogy az idegen nyelvet beszélő alkalmazott nyelvvizsgával rendelkezzen” kérdésre 22 *igen* (34,9%) és 39 *nem* (61,9%) választ jelöltek, ketten nem írtak semmit; a többség tehát nem igényli a nyelvvizsga-bizonyítvány meglétét. Arra az elvárásra, hogy milyen fokú nyelvvizsgával rendelkezzen az alkalmazott, azok között, akik szükségesnek látják a nyelvvizsga meglétét, a legtöbben a középfokú nyelvvizsgát jelölték be (77,3%); alacsonyabb illetve felsőfokú nyelvvizsgát egyformán 9,1% kíván meg. A nyelvtudás szintjének megítélése szempontjából nagyon fontos az arra a kérdésre adott válasz, hogy „fontosnak tartja-e, hogy az idegen nyelvet beszélő alkalmazott nyelvi diplomával rendelkezzen?”. Egyetlen *igen* választ sem karikáztak be. A válaszadók 93,7%-a nem tartja szükségesnek a nyelvi diplomát az alkalmazás szempontjából. Ez annál inkább érdekes, mivel a válaszadók közt több olyan is akadt, aki a nyelvtudással bíró munkatársakat tolmács vagy fordítói munkakörben alkalmazza.

A válaszok egyértelműen tükrözik, hogy a vállalkozóknak, cégeknek szükségük van idegen nyelvet ismerő alkalmazottra/alkalmazottakra, de többségükben nem kívánják meg ennek hivatalos igazolását. A nyelvismeret adminisztratív dokumentáltságában mutatkozó megosztottság (34,9% kell bizonyítvány, 61,9% nem kell) látszólagos, jórészt a cégek piacon elfoglalt helyzetéből adódik. Az Európai Unióhoz való csatlakozás egyre közeledő időpontja, a magyar cégek versenyképességének javítása, a munkavállalóktól a *tárgyalóképes* nyelvismeretet várja el, akár bizonyítvány nélkül is. Ennek meglétét a felvételi beszélgetés során gyakran épp a cégvezetők ellenőrzik rövid beszélgetés, szituációs játék, vagy akár írásbeli fordítási feladat segítségével. Azok a cégek, elsősorban nagyvállalatok, amelyek az ISO minőségbiztosítási rendszerrel garantálják termékeik állandó színvonalát, a nyelvi követelményeket is mérhető módon szabályozzák, mint a nemzetközi piacon való működés eszközét. A válaszokból az tűnik ki, hogy az idegennyelv-tudás meglétére szükséges és elegendő biztosíték az állami középfokú nyelvvizsga igazolása. Ez garantálja a megfelelő szintű nyelvismeretet, és nem szükséges az ennél magasabb szintű, nyelv szakon szerzett diploma. Az ISO minőségbiztosítási rendszerben akkreditált cégek bizonyos munkaköröknél a munkaköri leírásban rögzítik a munkakör betöltéséhez szükséges feltételek között a középfokú nyelvvizsga bizonyítványt. A fentiek tükrében természetes az az egybehangzó válasz, amely szerint a vállalati igényeket kielégítő nyelvismerethez szükséges a nyelv szakos diploma.

Külön kérdésben kívántuk felderíteni, milyen munkaterületen alkalmazzák a cégek az idegen nyelvet beszélő munkatársakat (több válasz is adható volt). A válaszok: titkárnő (34), fordító/tolmács (17), idegen nyelvű levelező (26), idegenvezető/hostess (3), nem a nyelv a fő szakterülete (28). Ebbe az utóbbiba tartoznak többek között az adminisztratív, műszaki, marketing vezetőik és munkatársaik. Az egyéb kategóriában további nyolcféle területet soroltak fel: kereskedelem, vendéglátás, műszaki vezető, értékesítés, pénzváltó, külkereskedelem, gyógyszeripar, informatika.

A választ adó 63 cég az ipar, a kereskedelem, és a szolgáltatás nagyon széles területét fedi le. Ennek megfelelően az idegen nyelv alkalmazásának terén is nagyon eltérő követelmények állhatnak fenn. Következő kérdéscsoportunk arra kereste a választ, hogyan segíti a vállalat a speciális nyelvi igényekre való felkészülést. A válaszok szerint a vállalkozások 42,9%-a szervezett idegennyelvi képzést az érintett dolgozóknak. Speciális szaknyelvi képzést mindössze a vállalkozások 1,5%-ánál kaptak. Ez utóbbi képzések egyes cégeknél Magyarországon, másoknál külföldön zajlottak, nyelvviskolában illetve tanfolyami keretek között.

Ezek a számadatok azt mutatják, hogy a vállalatok egy része nemcsak érdekelt dolgozói nyelvi továbbképzésében, hanem anyagilag is támogatja azokat. Fontos adat, hogy a cégek elenyésző hányada szervezett szaknyelvi képzést/továbbképzést a munkatársai számára. A reális igény ezeknél a bekövetkezett esetek számánál biztosan nagyobb, hiszen a mikro-, kis- és középvállalkozások nincsenek abban a helyzetben, hogy önálló tanfolyamokat szervezzenek. Ezt bizonyítja a „szükségesnek tartja-e a vállalat profiljába tartozó szaknyelvi továbbképzést” kérdésre adott 28 *igen* válasz (a 28 *nem* mellett). A *nem* válaszok szöveges indoklásában szerepelnek az alábbiak: nem igényel speciális nyelvtudást a vállalat profilja; a szaknyelv elsajátítható a munka során; csak megfelelő nyelvvizsgálóval rendelkező tud megfelelően megtanulni; nincs kapcsolatunk külföldiekkel; csak az képes tárgyalni, aki jól ismeri a nyelvet.

A fentebb taglalt kérdések kimondottan a nyelvismerethez kötött munkakörökhöz szükséges tudásra vonatkoztak. Szerepelt egy olyan kérdés, hogy általában a munkacsoport-felvételnél milyen szerepe van a nyelvismeretnek. 37-en válaszolták azt, hogy előny (58,7%), 11 cégvezető válaszolta, hogy vállalatuknál követelmény (17,5%), és 10-en, hogy semleges, vagyis nincs jelentősége a felvétel szempontjából (15,9%). Megjegyezzük, hogy a mintában a cégek 84,1%-a rendelkezik külkapcsolatokkal.

Szerepelt a kérdőívben egy feleletválasztós kérdés arra vonatkozóan, hogy milyen szakpárosítású diplomást vennének fel legszívesebben nyelvtudást kívánó munkakörbe. Az erre vonatkozó lehetséges válaszok között szerepelt egyetemi idegennyelvi diploma, főiskolai idegennyelvi diploma, nyelvtanári diploma, szakirányú diploma + közép/felsőfokú nyelvvizsga v. nyelvismeret, idegennyelvi diploma + szakirányú diploma, továbbá nem a végzettség alapján döntene. A válaszok lényegében két lehetséges variáció között oszlottak meg: a mintából 35 cégnél legszívesebben azt vennék fel, aki szakirányú diplomával és közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgáló/nyelvtudással rendelkezik (55,6%). 19 vezető pedig azt válaszolta, hogy nem a végzettség alapján dönti el, kit választ munkatársnak (30,2%).

Összességében azt mondhatjuk, hogy a cégvezetők elvárják és igénylik, hogy alkalmazottaik ismerjenek valamilyen idegen nyelvet, többségük azonban a nyelvvizsgát nem tartja lényegesnek – akik mégis, azok lehetőleg a középfokot követelnék meg. A nyelvi diploma meglétét senki nem tartotta fontosnak. A mintában szereplő cégek nagy részénél dolgozik olyan alkalmazott, aki ismer valamilyen idegen nyelvet. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a válaszadók több mint 40%-a vegyes vagy külföldi tulajdonú cég, és ez jelentősen pozitív irányba tolhatja a nyelvismerettel bírók számát a mintában.

Tehát azok a munkavállalók pályázhatnak legjobb eséllyel „jó állásokra”, akik valamilyen szakirányú diplomával bírnak (pl. műszaki, közgazdasági, jogi végzettség) és van legalább középfokú nyelvvizsgájuk valamilyen nyelvből. Mivel az egyetemeken kötelezővé tették a diploma megszerzéséhez a középfokú nyelvvizsgát, valamint jelenleg folyamatosan történik a szaknyelvi vizsgák akkreditálása a pályázó intézményeknél, a szakirányú diploma minimálisan a középfokú nyelvvizsga meglétét is fogja egyben igazolni. Emiatt az új rendszerben végző fiatal diplomások esélyei a munkavállalás terén jelentősen nagyobbak, mint a nyelveket nem beszélő, bár szakmájukat jól ismerő idősebbeké. A magas szintű, biztos idegennyelv-ismeret a szaktudással párosulva teszi valóban versenyképessé a munkavállalókat a munkaerőpiacon.

A cégvezetők 30,2%-a nem végzettség alapján választja ki munkatársát, amit indokolhat az a tény, hogy a cégek profilja igen összetett, és hogy az egyetem úgyszintén csak alapképzést adhat, valamint a rendkívül gyors fejlődés következtében az ismeretek nagy része az ötéves tanulmányok végére elavul, bármilyen területről legyen is szó. Főleg ezeken a helyeken indulnak jó eséllyel azok a nyelvi diplomások, akik cégeknél keresnek állást.

Tehát ha az egyetemek és az egész társadalom motiválni tudja a diplomaszerezésre készülő fiatalokat idegen nyelv/nyelvek magas szintű elsajátítására, akkor a vállalati igények egy része kielégíthető a nyelvismeret terén. Gondolnunk kell azonban azokra a szakirányú képzettséggel rendelkező fiatal szakemberekre, valamint a korábban végzett, de idegen nyelvet nem tudó szakemberekre és diplomásokra, akik egyre nagyobb hátrányba kerülnek a munkaerőpiaci versenyben a megfelelő nyelvtudás hiánya miatt. Adataink szerint a középfokú nyelvvizsgaszint az elvárt követelmény. A hiányok pótlása a felnőttoktatás feladata. Az elvárásoknak megfelelő tömeges nyelvi képzés lehetőségei megvannak. A távoktatás, az internet, az audio-vizuális eszközök kiváló lehetőséget biztosítanak eredményes nyelvi oktatás szervezésére. Várat magára viszont az oktatói módszerek, megfelelő segédletek kidolgozása és előállítás.

Fóris Ágota & Kozma Ida Zsuzsanna & Póla Péter & Sándorfi Eszter

A tanárok idegennyelv-ismerete

Kevés oktatással kapcsolatos témában van olyan általános egyetértés, mint az idegennyelv-tanulás fontosságának megítélésében. Az utóbbi évtizedben a „műveltség szerves része” alapvető kompetenciává, a munkaerőpiaci esélyeket növelő tudássá, a tájékozódás és információ szerzés eszközévé vált. A mindennapi tapasztalatok szerint olyan hiány van e téren, hogy még ma is magas presztízszű állásokhoz lehet jutni pusztán a biztos idegennyelv-tudás révén. Mindezek ellenére az idegen nyelvet használni tudók aránya csak igen lassú ütemben, elsősorban a fiatalok és a továbbtanulók körében növekszik. Az 1990-es népszámlálás adatai szerint egy évtizeddel ezelőtt a kisebbségi nyelveket is figyelembe véve a népesség 11,2%-a beszélt idegen nyelvet. A részletesebb számítás szerint az angol, német, francia, olasz és spanyol nyelvet beszélők aránya együttesen 7,3%, az oroszul tudóké 1,5%, a cigány, horvát, szlovák, szerb, román nyelvet használni tudók aránya együtt 2,3%.¹ Egy 1994-ben kétezer fős reprezentatív mintán végzett felmérés szerint a 14 év felettiek 11,8%-a állította, hogy képes használni egy idegen nyelvet.²

Az iskolai nyelvtanítás hatékonysága kétségtelenül az egyik alapvető feltétele annak, hogy e téren nagyságrendi javulás következzen be, de közvetve a nem nyelvszakos tanárok idegennyelv-tudása is egyre inkább olyan tényező, amely korlátozhatja vagy bővítheti az iskola által kínált tudások körét. Ennek egyik példája a világháló, amelynek az intenzív és sokoldalú használata ma már legalább alapszintű passzív nyelvismeretet feltételez. A pedagógusok nyelvtudásának elemzése arról adhat képet, hogy az iskola maga mennyire követi azt a trendet, amelynek erősítését szolgálni akarja.

Két empirikus vizsgálatból rendelkezünk adatokkal az általános és középiskolai tanárok idegennyelv-ismeretére vonatkozóan. Az Oktatáskutató Intézetben 1998-ban a pedagógus-továbbképzési rendszerre vonatkozó adatfelvétel során 1056 tanárt kérdeztünk meg nyelvismeretének szintjéről. 1999-ben az iskolai informatikai helyzet feltárását célzó kutatás kérdőívében ugyancsak szerepelt egy idegennyelv-tudásra vonatkozó kérdés, amelyre 265 iskolaigazgatótól és 1226 tanártól kaptunk választ.³

Az 1998-as vizsgálat során a kérdezetteknek közel a fele jelezte, hogy anyanyelvén kívül beszél valamilyen idegen nyelven. Ez az adat azonban igen elnagyolt képet ad, mivel az adott

1 Saját számítás a *Statistikai Évkönyv 1998* adatai alapján. KSH, 1999. 40. old.

2 Terestyéni Tamás: Helyzetkép az idegennyelv-tudásról. *Jel-kép*, 1995. 2. sz.

3 „A pedagógus-továbbképzés környezeti tényezői”, ill. „Az informatika megjelenés és hatása az iskolában” c. kutatás. A támogató mindkét esetben az OM és az MTÁ Pedagógiai Bizottsága, a kutatás vezetője: Tóth Éva.